

Sammendrag: Prosjekt 12/2243- Arbeidsinkludering utdanning eller velferdsytelser. Hvordan har det gått med personer som var langtidsmottakere av sosialhjelp i 2005? «Prosjektet er finansiert med FoU-midler fra Arbeids- og velferdsdirektoratet».

- Denne studien er helt unik i norsk sammenheng, fordi det er gitt tilgang til å koble registerdata om blant annet inntekt, på spørreskjema-data med variabler om arbeid, helse og livskvalitet blant langtidsmottakere av sosialhjelp i 14 norske kommuner. De inkluderte i Funksjonsevnestudien fra 2005 «følges» fra 2000-2013.
- Hensikten med studien var å framskaffe ny kunnskap om hvilke faktorer og forhold som kan forklare hvorfor noen blir inkludert i arbeid og utdanning, mens andre ikke blir inkludert og derfor mottar offentlige ytelser. Det er publisert seks vitenskapelige artikler og to kronikker fra prosjektet.
- I kohorten av langtidsmottakere fra 2005 var det en opphopning av helseproblemer i form av psykiske plager, langvarig smerteproblematikk, rusbruk, samt oppvekstproblemer som mobbing, økonomiske problemer og konflikter hjemme, sammenlignet med hele befolkningen. Problemene fra 2005 har fått følger for deres videre livsløp og inntekt.
- Hovedfunnet er at målet om at sosialhjelpen skal være kortvarig og ende opp med at personene skal forsørge seg selv, er vanskelig å nå. I 2013 hadde kun 27 % av de 456, langtidsmottakerne fra 2005, sin hovedinntektskilde (1,5 G) fra lønnet arbeid. Det innebærer at nesten 70 prosent fikk sin inntekt på andre måter. Av disse mottok 24 % sin hovedinntekt fra uføretrygd, 22 % fra arbeidsavklaringspenger mens 22% mottok sosialhjelp, hadde ingen hovedinntekt eller var økonomisk avhengige av andre. Fem prosent var døde.
- Nesten $\frac{3}{4}$ av utvalget har deltatt på arbeidsmarkedstiltak minst gang. Tiltaksdeltakelsen varierer gjennom perioden, men i toppåret 2008 deltok 42 prosent på tiltak. Personer med psykiske plager og de med smerter ofte, har i mindre grad deltatt på tiltak enn personer uten helseplager, med unntak av i årene 2008 og 2009. Funnene tyder på at det er en overrepresentasjon av rusproblematikk og diverse vanskeligheter i barndommen før fylte 16 år blant de som har dårlig psykisk og fysisk helse. Personer med problemer knyttet til alkohol og narkotika, har i mindre grad deltatt på arbeidsmarkedstiltak.
- De sosialhjelpsmottakerne som hadde psykiske plager, hadde en lavere deltakelse i arbeidsmarkedsprogrammer enn de som ikke hadde psykiske plager. Dette funnet reiser viktige spørsmål om det er forskjell i tilgang til arbeidsmarkedstiltak.
- Nye sosialpolitiske tiltak bør ta sikte på å fjerne barrierer som hindrer at personer med psykiske plager ikke har kvalifikasjoner eller ferdigheter de trenger for å få tilgang til arbeidsmarkedstiltak og jobb.
- Mottoet for NAV-reformen var flere i arbeid, færre på stønad. I lys av disse resultatene kan en stille spørsmål om vi har nærmet oss dette målet. Arbeid som hovedbeskjeftigelse kjennetegner løpebanene for et lite mindretall, til tross for den omfattende tiltaksaktiviteten. Det samme gjelder hvor de ender ved slutten av oppfølgingsperioden, dvs. i 2013.
- Når mange langtidsmottakere opplever problemer av langvarig natur, og når de manifesterer seg allerede i barne- og ungdomsåra, taler det for at innsatsen ikke bare bør settes inn tidlig, men også krever langsiktighet og tålmodighet.